

การบริหารแหล่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในยุค“BANI World” The Management of Learning Resources in Accordance with the 7th Dharma in the BANI World

ธนิดา พูลเจริญ

Thanida Pooljarain

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail : thanidapooljarain@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอการบริหารแหล่งการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในยุคของโลกที่เปราะบางและผันผวน อันเป็นการบริหารแหล่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้สอนเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ และวางแผนในการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ส่งเสริมให้สถานศึกษาผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีความสุข และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ จัดสาระการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่าและเกิดผลโดยตรงต่อตัวผู้เรียน ด้วยกระบวนการบริหารคุณภาพ ตามแนวคิดการพัฒนาการทำงานเพื่อควบคุมคุณภาพงานให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ที่ประกอบไปด้วย การวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบ การพัฒนาปรับปรุง พร้อมทั้งนำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) อัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสสญญตา รู้จักชุมชน สังคม 7) ปุคคัลญญตา รู้จักบุคคล เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อสภาพจิตใจของบุคลากรสถานศึกษาที่ต้องทำงานในโลกแห่งความสับสนอลหม่านนี้ด้วย ในการพัฒนาองค์กรจึงได้นิยามโลกใบใหม่ เพื่อให้

เกิดความชัดเจนในการรับมือกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเฉพาะเจาะจงยิ่งกว่าเดิมอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน

คำสำคัญ : แหล่งการเรียนรู้, สัปปุริสธรรม 7, โลกที่เปราะบางและผันผวน

Abstract

This academic article aims to present an approach to learning resource management based on the Sappurisa Dhamma 7 principles in the context of the new BANI (Brittle, Anxious, Nonlinear, and Incomprehensible) World era. This approach focuses on educational administrators who oversee learning resources, encouraging teachers to value and strategically utilize these resources. The goal is to cultivate learners' skills in independent research and self-directed learning while fostering an environment in which students can fully develop their potential and enjoy a positive learning experience.

This learner-centered management model integrates diverse knowledge areas and skills tailored to students' interests, aptitudes, and needs, creating a learning environment that directly benefits the students. The approach follows a quality management process that includes planning, implementation, assessment, and continuous improvement (PDCA cycle). It integrates Buddhist principles, specifically the Sappurisa Dhamma 7 principles: 1) Dhammanyuta (knowing the principles or causes), 2) Atthanyuta (knowing the purpose or meaning), 3) Attanyuta (self-knowledge), 4) Mattanyuta (knowing moderation), 5) Kalanyuta (knowing the right time), 6) Parisanyuta (knowing the community or society), and 7) Puggalanyuta (knowing the individual). This integration addresses the mental well-being of educational personnel who work within today's turbulent world. Redefining this approach in the BANI World framework offers a more focused and rapid response to the complexities of contemporary change.

Keywords : Learning Resources, Sappurisa Dhamma 7, BANI World

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีประเด็นพิจารณาข้อหนึ่งกล่าวว่า ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่นโดยให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนตลอดจนโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง (สำนักทดสอบการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 11) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ อาทิ เช่น การกำหนดนโยบายเพื่อการจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องมีการนำแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินผล มีการปรับปรุงและการพัฒนาการติดตามแก้ไขการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้..ถือได้ว่าเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบโดยเริ่มจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับ และติดตาม ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รู้จักคิด ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมมีความเข้าใจบทเรียนดีขึ้น และมีความสุขสนุกสนานมีความสุขในการเรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน (รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, 2551 : 135) และจะเห็นได้ว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้โรงเรียนส่งเสริม พัฒนา แหล่งเรียนรู้เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีอยู่อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ เพราะโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรมีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสามารถนำมาใช้จัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 1 - 15)

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมที่สามารถส่งเสริมการบริหารแหล่งการเรียนรู้ที่ควรนำมาบูรณาการในองค์กรสถานศึกษา อันได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ เป็นคุณสมบัติของคนดี ธรรมะของผู้ดี เป็นคุณสมบัติ

ของกัลยาณมิตรที่ดี และเป็นคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีด้วยกัน 7 ประการ ประกอบด้วย ธัมมัญญตา ความรู้จักกรรม รู้หลักหรือรู้จักเหตุ อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม ปริสสัญญตา รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้จักกิจที่ว่าจะประพาสต่อชุมชนนั้น ๆ บุคคลัญญตา ความรู้จักบุคคล ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม สัปปริสธรรม 7 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการตัดสินใจ ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับกระบวนการบริหารแหล่งการเรียนรู้ที่ดี มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษามีรูปแบบการบริหารแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ชัดเจนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของครู และนักเรียน ซึ่งส่งผลให้ปัญหาในการบริหารแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาลดน้อยลง และการบริหารแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เนื้อเรื่อง

การบริหารแหล่งการเรียนรู้เป็นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ศึกษาโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแนะนำรวมถึงมีการถ่ายทอดให้เกิดการเรียนรู้ การคิด ซึ่งแตกต่างจากห้องเรียน ซึ่งนักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการบริหารแหล่งการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลาย ประกอบไปด้วย แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 4) หรือ เป็นงานหนึ่งของงานวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดังนั้นการใช้กระบวนการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้จึงใช้เช่นเดียวกันกับกระบวนการบริหารและการจัดการงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการคือการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการนิเทศติดตามประเมินผล.เพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการและเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น (ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2567 : ออนไลน์) หรือ กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบภายใต้ทรัพยากรการบริหารของหน่วยงานหรือขององค์การ

ที่มีอาทิ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เวลา ฯลฯ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1) ขั้นวางแผนงาน ขั้นที่ 2) ขั้นจัดรูปงานหรือจัดองค์การ ขั้นที่ 3) ดำเนินการหรือชั้นนำ และขั้นที่ 4) ขั้นประเมินผลหรือควบคุม (ศตวรรษ นิลประพัฒน์, 2558 : 33) หรือ การจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดผลคุ้มค่าและยั่งยืน โดยสถานศึกษาควรนำกระบวนการบริหารคุณภาพ ตามแนวความคิด การพัฒนาการทำงานเพื่อควบคุมคุณภาพงานให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาใช้ดำเนินการเพื่อสร้างระบบคุณภาพของการจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นองค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ตลอดจนจัดให้มีการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้ใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างคุ้มค่า ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ยอมพัฒนาบทบาทของตนเองให้สอดคล้องกับการแนวทางดังกล่าว เพื่อให้เกิดประโยชน์ คือ 1) ระดับนักเรียน เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน 2) ระดับสถานศึกษา เกิดการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ 3) ระดับชุมชน เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนในชุมชนปรับกระบวนการทัศน์การเรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสการศึกษาและเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และ 4) ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นต้น (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันท์, 2557 : 205) หรือสถานที่หรือแหล่งข้อมูลความรู้ทางวิชาการที่มุ่งส่งเสริมและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รู้..ได้เรียน และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยจากแหล่งการเรียนรู้ภายในและภายนอกห้องเรียน จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นตามธรรมชาติ หรือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน..เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิราภรณ์ ขยัน, 2558 : 125 - 132)

สรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การบริหารแหล่งข้อมูลข่าวสารแหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ แสวงหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบภายใต้ทรัพยากรการบริหารสถานศึกษาที่มีขั้นตอน ประกอบด้วย 1) วางแผนงาน 2) การจัดรูปงานแหล่งเรียน

รู้ 3) การดำเนินการ และ 4) การประเมินผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่ครอบคลุมทั้ง ระดับนักเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับชุมชน

ความสำคัญของการบริหารแหล่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวถึงการกำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ 3 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในแต่ละมาตรฐานได้กล่าวถึงความสำคัญหรือการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด..นักการศึกษาได้กล่าวสรุปความสำคัญของการบริหารแหล่งการเรียนรู้ไว้หลากหลาย ได้แก่ การบริหารแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพผ่านประสบการณ์ตรง..โดยหลักการสำคัญในการบริหารจัดการการใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ คือการกำหนดแนวทางหรือนโยบายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 2) การดำเนินการบริหารแหล่งเรียนรู้ คือการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ผ่านกระบวนการและวิธีการในรูปแบบต่างๆ 3) การประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ คือการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 4) การพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ คือการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนเสร็จสิ้นการดำเนินการและผลการประเมิน โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาต่อไป (กมลพร ภูมิพล, 2564 : 107) หรือ เอกภาพในการสั่งการ หลักแบ่งงานกันทำ หลักความรู้ความสามารถหลักอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นส่วนสำคัญในการนำปฏอกแบบกรอบความคิดรูปแบบบริหารแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งเป็นส่วนสำคัญในการตั้งประเด็นคำถามต่างๆ ในขั้นตอนที่ 3 ของการวิจัยการประเมินรูปแบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.และมีส่วนสำคัญในตอนวิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อเสนอแนะ (ศตวรรษ นิลประพัฒน์, 2558 : 24)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารแหล่งการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด วิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ นำผู้เรียนเรียนรู้ไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาการทางความคิดของผู้เรียนให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหารายวิชาและผู้สอน

กระบวนการบริหารแหล่งการเรียนรู้

การบริหารแหล่งการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด วิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ นำผู้เรียนเรียนรู้ไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลาย ได้แก่ กระบวนการบริหารสถานศึกษาปัจจุบันเน้นการบริหารคุณภาพตามวงจรการควบคุมคุณภาพ (PDCA Cycle) ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ในการบริหารแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษามีคุณภาพ การบริหารคุณภาพจะทำให้การบริหารงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษามีการทำงานช่วยส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพื้นฐานระบบบริหารจัดการที่ดีตามระบบวงจรคุณภาพด้วยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) การพัฒนาปรับปรุง (Action) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 13) หรือ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เป็นงานหนึ่งของงานวิชาการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารและจัดการให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดังนั้นการใช้กระบวนการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้จึงใช้เช่นเดียวกันกับกระบวนการบริหารและการจัดการงานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การวางแผน การวางแผนการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ 2) การนำแผนไปปฏิบัติ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นกิจกรรมภายหลังการจัดทำแผนกลยุทธ์โดยดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดภารกิจของสถานศึกษาในรูปของงาน โครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดขึ้น 3) การนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล เป็นกิจกรรมในกระบวนการบริหารและการจัดการซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบ จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีการกำหนดขั้นตอนและกำหนดกิจกรรมการกำกับ ติดตามประเมินผลให้ชัดเจน (ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2567 : ออนไลน์)

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารแหล่งการเรียนรู้ เป็นการจัดการแหล่งเรียนรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด วิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้ นำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน ที่สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับรู้ได้ และตอบสนองการเรียนรู้ โดยสามารถสรุปตามลักษณะ

ของการบริหารแหล่งการเรียนรู้ได้ ซึ่งผู้เขียนเรื่องนี้ได้สรุปออกเป็น 4 กระบวนการให้สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ คือ 1) การวางแผน (Plan) 2) การดำเนินงานตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การพัฒนาปรับปรุง (Action)

หลักพุทธธรรม : ความหมายของหลักสัปปริสธรรม 7

พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักสัปปริสธรรมแก่บริษัทตามโอกาสสถานที่ต่าง.ๆ.กัน..ซึ่งคุณสมบัติที่แสดงออกถึงภาวะความเป็นผู้นำที่ดีนั้น..ในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ โดยสามารถประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักสัปปริสธรรมโดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็น ผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องย่อมนำไปประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นอันวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น หลักสัปปริสธรรม 7 นั้นเป็นข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ภิกษุบริษัทในทมิฬนิกาย ปาฎิกวรรค โดยได้ขยายความธรรมที่ทรงแสดงในธัมมัญญสูตร โดยจะทำความเข้าใจความหมายของสัตบุรุษก่อน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจความหมายหลักสัปปริสธรรม 7 มีคำวินิจฉัยว่า ธรรมใดเป็นของสัตบุรุษ ธรรมนั้นชื่อว่าเป็นธรรมของพระอริยเจ้า คำว่า อริยะหรือคำว่า สัตบุรุษ ก็ได้แก่อริยธรรมหรือสัปปริสธรรม 7 ตั้งอยู่ในที่เดียวกันสมอกัน มีส่วนเสมอกัน ความเป็นอันเดียวกัน สัตบุรุษนั้นทำการปฏิบัติโดยไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่น เพราะความเป็นผู้มีสกุลสูงนั่นนี้คือ สัปปริสธรรม โดยหลักสัปปริสธรรม 7 นี้ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปฐมปิณฑาสก (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 24 ข้อ 142, 216) นักวิชาการได้ให้ความหมายของสัปปริสธรรม 7 ไว้ประกอบไปด้วย คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้โดยย่อมบุคคลนั้นให้เป็นสัปปริสชนที่เจริญด้วย..คุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติกิจการงานให้ บรรลุผลสำเร็จด้วยดีและเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าได้ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี), 2509 : 12) ประกอบด้วย 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล 3) อัตตัญญตา รู้จักตน 4) มัตตัญญา รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา 6) ปริสัญญตา รู้จักชุมชน สังคม 7) ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล คุณธรรม 7 ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำซึ่งเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ที่จะทำให้นำผู้นำสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติกิจการงาน

ทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2550: 276, วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์, 2550 : 76)

สาระสำคัญและองค์ประกอบของหลักสัปปริสธรรม 7

ในการศึกษาสาระสำคัญของหลักสัปปริสธรรม 7 ในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีการอธิบายถึงเนื้อหาที่สำคัญของหลักธรรมในข้อนั้นๆ ดังนี้

1. อัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินกิจการงานต่าง ๆ รู้ และเข้าใจในสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จ ที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ เป็นต้น

2. อัตถัญญตา ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือ รู้ความหมาย และความมุ่งหมาย ของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่าง นั้นดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ได้ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลหรือเป้าหมายอย่างไร

3. อัตตัญญตา รู้ตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น เป็นอย่างไร มีลักษณะแบบไหน แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมกับตน

4. มัตตัญญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค อาหาร รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด ในการปฏิบัติ กิจการงานต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักประมาณในการพักผ่อนหลับนอนและการสนุกสนาน รื่นเริงต่าง ๆ ทำกิจการทุกอย่างด้วยความเข้าใจในวัตถุประสงค์เพื่อผลที่ดีอย่างแท้จริง

5. กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และรู้ระยะเวลาที่พึงใช้ในการ ประกอบกิจการต่าง ๆ รู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสมในแต่ละกิจการที่ตนกระทำ นอกจาก นั้นจะต้องเป็นคนตรงต่อเวลารับผิดชอบต่อเวลาที่ตนกำหนดที่ตนได้วางแผนไว้ เพื่อผล สำเร็จที่มีต่อตนเองอย่างแท้จริง

6. ปริสัณญตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักชุมชน รู้ในสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติต่อ ท้องถิ่นของตน มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นหรือชุมชนของตน เข้าใจและปฏิบัติตน ให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน

7. ปุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ว่า

แต่ละคนมีบุคลิกลักษณะ อุปนิสัย ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมที่แตกต่างกัน ควรจะรู้จักปฏิบัติต่อแต่ละบุคคลอย่างไร เช่นไร บุคคลไหนควรคบไม่ควรคบ

สรุปได้ว่า สปัปฐิสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ เป็นคุณสมบัติของคนดี ธรรมะของผู้ดี เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรที่ดี และเป็นคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาองค์กรสถานศึกษา ขับเคลื่อนงานบริหารแหล่งเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต และเป็นการต่อยอดของความรู้ของเล็กโดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์สังเคราะห์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารแหล่งการเรียนรู้ในยุคของโลกที่เปราะบางและผันผวน (BANI World) จำเป็นต้องบูรณาการหลักสปัปฐิสธรรม 7 ร่วมกับวงจรการควบคุมคุณภาพ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างทิศทางองค์กรและการพัฒนาบุคลากร ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง (Brittle) และความวิตกกังวล (Anxious) ทำให้การบริหารจัดการต้องมีทั้งความยืดหยุ่นและความมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระมหาพงษ์สินธ์ โพธิ์คำ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสปัปฐิสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่า หลักสปัปฐิสธรรม 7 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสปัปฐิสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม อำเภอกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี สามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลได้ (พระมหาพงษ์สินธ์ โพธิ์คำ และคณะ, 2564 : 297 - 314) โดยแนวทางแต่ละแนวทางจะมีการนำวงจรการควบคุมคุณภาพ มาใช้เป็นหลักในการบริหาร รวมถึงการศึกษาของ เกตุชญา วงษ์เพิก ที่ได้การศึกษาเรื่อง สปัปฐิสธรรม 7 : การบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ พบว่า หลักการบริหารและการจัดการศึกษาโดยบูรณาการหลักธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาซึ่งคือคุณภาพผู้เรียน (เกตุชญา วงษ์เพิก 2565: 39 - 50) หัวใจสำคัญในยุคปฏิรูปการศึกษา ที่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำขององค์กร จำเป็นต้องมี ได้แก่ การบริหารและการจัดการศึกษาด้วยความรู้ความสามารถการมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ การเป็นผู้นำทางวิชาการ และความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยยึดหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาสู่การบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควร ยึดพุทธธรรมในการครองคน ครองตนและครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการติดต่อสื่อสาร โดยผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขขององค์กร ดังนั้น คุณสมบัติของผู้บริหารที่ดีจะต้องประกอบด้วยหลักธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จต่อไป และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จงดี เพชรสังคุณ และ จุฬารพรณภรณ์ ธนะแพทย์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า การบริหารสถานศึกษามีลักษณะงานตามโครงสร้างของการจัดองค์กร ตามระบบการศึกษาและตามแนวคิดของนักบริหารการศึกษาแต่ละคน (จงดี เพชรสังคุณ และ จุฬารพรณภรณ์ ธนะแพทย์, 2564 : 602 - 617)

ผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพในด้านการวางนโยบาย กำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการภาระหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมี ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำมาพัฒนาในด้านต่าง ๆ ภายในองค์กร การบริหารจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และความเป็นผู้นำตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้น คุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสามารถได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือตลอดจนความนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและในสังคมทั่วไป ตามทัศนะพระพุทธศาสนาถือว่า การเป็นผู้บริหารที่ดีนั้นต้องมีคุณสมบัติหลายอย่าง โดยเฉพาะคุณสมบัติเกี่ยวกับการครองคน ครองงาน ได้แก่ การรู้จักเหตุ การรู้จักผล การรู้จักตน การรู้จักประมาณ การรู้จักกาล การรู้จักชุมชน และการรู้จักบุคคล จึงจะทำองค์กรหรือสังคมดำเนินไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

องค์ความรู้ที่ได้รับ

โลกที่เปราะบางและผันผวน หรือ โลกของการพยากรณ์ใหม่ (BANI World) เป็นนิยามใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และผันผวน ทำให้การบริหารในยุคนี้เป็นเรื่องท้าทายโดยเฉพาะสำหรับผู้บริหารที่ต้องกำหนดทิศทางให้กับองค์กรในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างความสมดุลในสองด้าน

คือ 1) ความสมดุลด้านทิศทางการเติบโต (Growth) และความเสถียรภาพ (Stability) เพื่อให้การเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว และ 2) ความสมดุลด้านบุคลากรระหว่างผลผลิต (Productivity) และการมีส่วนร่วม (Engagement) เพื่อให้สามารถบริหารจัดการบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อนิรุทธิ์ ตูลสุข, 2567 : ออนไลน์)

ดังนั้น การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้บริหารควรเน้นการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยใช้หลักการของการวางแผน (Plan), การดำเนินการ (Do), การตรวจสอบ (Check), และการพัฒนา (Action) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การเรียนการสอนเกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางความคิดได้อย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า และได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยการบูรณาการหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Action) กับ หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับโลกในยุคที่เปราะบางและผันผวน (BANI World) คือ หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางที่ช่วยให้การบริหารจัดการเกิดความชัดเจนและประสิทธิภาพ โดยแต่ละขั้นตอนสามารถสอดคล้องกับสัปปริสธรรมทั้ง 7 ข้อ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) การวางแผนเป็นขั้นตอนสำคัญที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ และความรอบคอบ เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

1.1) ฉัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) : ผู้บริหารควรพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โดยการวางแผนที่มีเหตุผล เข้าใจหลักการและกฎระเบียบในการบริหาร และนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและการศึกษา

1.2) อัตถัญญตา (รู้จักผล) : ผู้บริหารควรคำนึงถึงผลลัพธ์ของการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ โดยจัดตั้งคณะกรรมการสำรวจและวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน

1.3) อัตตัญญตา (รู้จักตน) : ผู้บริหารควรมีการดำเนินการตามแผนที่พัฒนาปรับปรุงจุดอ่อนของตนเอง และคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การดำเนินการ (Do) การลงมือทำตามแผนที่วางไว้ โดยเน้นให้ทุกกระบวนการเกิดผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1) มัตตัญญูตา (รู้จักประมาณ) : ผู้บริหารควรมีความสมดุลในการตรวจสอบทบทวนและประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้มั่นใจว่าแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

2.2) กาลัญญูตา (รู้จักกาล) : ผู้บริหารควรรู้จักเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมในการตรวจสอบและประเมินผล การใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด

3. การตรวจสอบ (Check) เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินงาน

3.1) มัตตัญญูตา (รู้จักประมาณ) : ใช้การตรวจสอบเพื่อประเมินว่าสิ่งที่ลงมือทำนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ และปรับปรุงในส่วนที่ยังบกพร่อง

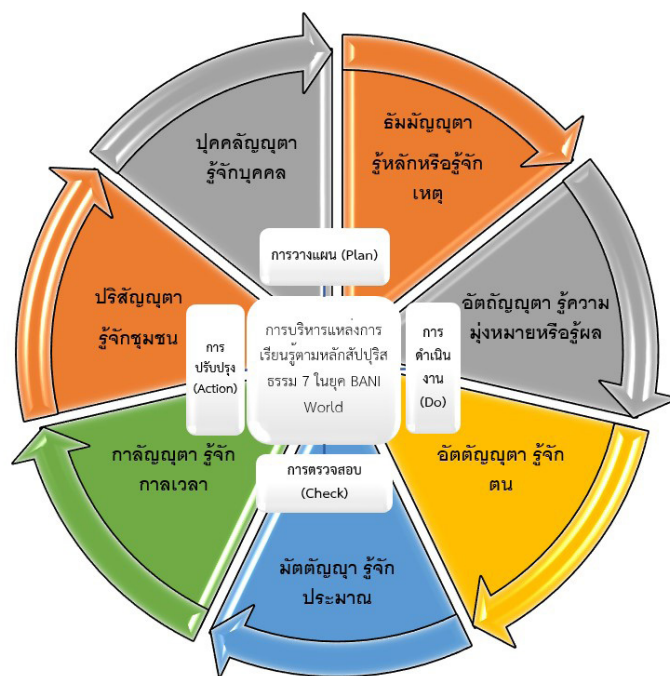
3.2) กาลัญญูตา (รู้จักกาล) : ตรวจสอบผลลัพธ์เป็นระยะ เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

4. การพัฒนา (Action) การนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงและพัฒนาขั้นตอนต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

4.1) ปริสัญญูตา (รู้จักชุมชน) : ผู้บริหารควรส่งเสริมความร่วมมือกับบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

4.2) ปุคคัลัญญูตา (รู้จักบุคคล) : ผู้บริหารควรสรุปและรายงานผลการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ข้อมูลการพัฒนาสามารถใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในวงกว้าง

การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารแหล่งการเรียนรู้จะช่วยให้สถานศึกษาบริหารจัดการมีโครงสร้างที่ชัดเจนและยืดหยุ่น พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในยุค ในยุคของโลกที่เปราะบางและผันผวน (BANI World) สามารถสร้างการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาพประกอบ : องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุป

การบริหารแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน อีกทั้งบุคลากรในสถานศึกษาผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนได้เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงสร้างองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคของโลกที่เปราะบางและผันผวน (BANI World) ต้องบริหารและกำกับทิศทางให้กับองค์กรสถานศึกษาในโลกที่เต็มไปด้วยความเปราะบางและวิตกกังวล เมื่อประกอบกับความไม่รู้และคาดเดาไม่ได้นั้น ต้องสร้างความสมดุลของสองด้าน คือ ความสมดุลด้านทิศทางองค์กรและความสมดุลด้านคน โดยเฉพาะการบริหารแหล่งเรียนรู้ต้องมีกระบวนการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) การวางแผน (Plan) 2) การดำเนินงานตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การพัฒนาปรับปรุง (Action) โดยนำมาบูรณาการกับหลัก

ธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 ย่อมนำสมดุลงานทิศทางองค์กรสถานศึกษาและความสมดุลงานบุคคลไปสู่การประพฤติปฏิบัติ การเรียนรู้อย่างแท้จริงก่อเกิดความรู้เรื่องอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

บรรณานุกรม

- กมลพร ภูมิพลับ. (2564). ความต้องการจำเป็นของการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาศาสนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา, *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*. 3 (2), 107.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545**, กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เกตุชญา วงษ์เพิก. (2565). สัปปุริสธรรม 7 : การบริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*. 5 (1), 39 - 50.
- จงดี เพชรสังคุณ และ จุฬาพรรณณรัตน์ ธนะแพทย์. (2564). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7, *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6 (1), 602 - 617.
- จิราภรณ์ ขยัน. (2558). การศึกษาบทบาทการนำแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, *วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กร ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 10 (3), 125 - 132.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์. (2557). **การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มินิ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2550). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพวงษ์สินธุ์โพธิ์คำ และคณะ. (2564). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดศรีนคราราม

อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Modern Learning Development*. 6 (4), 297 - 314.

สำนักทดสอบการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2551). **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**, สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์. (2549 - 2550). **หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม**, *วารสารศึกษาศาสตร์*. 18 (2), 76.

ศตวรรษ นิลประพัฒน์. (2558). **การนำเสนอรูปแบบการบริหารแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 1 และเขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี). (2509). **“สัปปริสรธรรม” หนังสืออนุสรณ์ เนื่องในโอกาสงานฉาปนกิจศพ นายชัย**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท..

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **หลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **การพัฒนาและการใช้แหล่ง การเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

อนิรุทธิ์ ตูลสุข. (18 มกราคม 2566). **BANI World นิยามโลกใบใหม่ใช้พัฒนาผู้นำองค์กรอย่างไร?**, สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.coachforgoal.com/blog/topic/bani-world->